

VERBINDEN VAN FORMELE EN INFORMELE ZORG

Op weg naar een zorgzame samenleving

Nederland heeft een hoogontwikkeld en geprofessionaliseerd zorgsysteem. Heb je ondersteuning of zorg nodig, dan is dat beschikbaar en toegankelijk voor iedereen. Dit brengt ons als welvarende samenleving veel. Alleen is dat niet meer houdbaar in het huidige systeem, met de dubbele vergrijzing en ontgroening en de arbeidsmarkttekorten in veel sectoren waaronder Zorg en Welzijn.

In onze regio werken we al jaren vanuit gedeelde urgentie en maatschappelijke verantwoordelijkheid samen aan een toekomstbestendige arbeidsmarkt van Zorg en Welzijn. We zien dat de zorgvraag harder groeit dan we met menskracht kunnen bijbenen. Een groei van professionals in onze sector is niet realistisch en niet wenselijk. Dat zou macro-economisch een ontwrichtend effect hebben op de maatschappij, te meer ook veel andere sectoren kampen met personeelstekorten. Daarom is in het Integraal Zorgakkoord (IZA) landelijk de norm gesteld op 1 op 6 mensen van de beroepsbevolking dat werkt in Zorg en Welzijn.

Naast dit gegeven ontstaat tegelijkertijd in de sector en maatschappij steeds meer de visie van een zorgzame samenleving, waarin preventie een belangrijk thema is. Inwoners, werkgevers, medewerkers en overheid staan naast elkaar om een omgeving te creëren waarin iedereen zich gesteund en gezien voelt. Dat zorgt voor een verhoogde kwaliteit van leven voor alle betrokkenen. En vanuit die visie voegt ieder met zijn kennis, vaardigheden en talent waarde toe aan het proces van zorg verlenen en het bieden van maatschappelijke ondersteuning. Dat is niet alleen om die vraag naar zorg en ondersteuning te verlagen en te voorkomen. Maar juist ook omdat het naar elkaar omkijken en voor elkaar zorgen past in een zorgzame samenleving. Zorg is van ons allemaal!

Tussenfase

Echter, de transformatie naar de zorgzame samenleving - met inbegrip van een toekomstbestendige arbeidsmarkt van Zorg en Welzijn - is niet van vandaag op morgen gemaakt. Visie op de toekomst van het werk in de sector en de noodzaak om het - met waardering voor het bestaande - anders te doen, lopen door elkaar heen. Vanwege de continuering van de bedrijfsvoering. Het zorgt voor een tussenfase waarin greenfields ontstaan en het reguliere proces ook gewoon doorloopt. We experimenteren met wat werkt en we ontdekken hoe je kunt samenwerken met respect voor elkaars positie. Maar vaak blijkt dat we met de beste intenties allemaal bezig zijn vanuit ons eigen perspectief en kader. We raken elkaar wel, maar vinden elkaar nog lang niet altijd.

We lichten in deze analyse de verschillende perspectieven toe.

PERSPECTIEF ZORG

Vanuit het perspectief Zorg(organisatie) is de arbeidsmarktcrisis een uitdaging van alledag. De noodzaak om werk en organisatieprocessen anders te organiseren, weegt in de praktijk nóg zwaarder dan het vanuit visie anders organiseren. Werkgevers zijn vanuit hun eigen kader aan de slag gegaan met het verbinden van formele en informele zorg. Daarbij staat de inzet van inwoners ten dienste van het goed draaiend houden

van hun dienstverlening. Terwijl het juist krachtiger is wanneer de organisatie vanuit de visie van een zorgzame samenleving ten dienste zou willen staan van initiatieven in de informele zorg.

Kaders en richtlijnen

Organisaties betrekken inwoners bij hun dagelijks proces. Dat doen ze door ze in georganiseerde vorm een rol als mantelzorger of vrijwilliger te ge-

ven binnen de door hen gestelde kaders en richtlijnen. Er wordt inwoners met andere woorden gevraagd de vraag van organisaties te beantwoorden. Iets wat nog een hulpvraag had kunnen zijn, is daarmee eigenlijk direct verworpen tot een zorgvraag. Dat staat haaks op transformeren vanuit visie. Het is een maatschappelijke opgave om de samenleving te versterken in plaats van de samenleving te integreren in de zorg. Kortom, stimuleren, aanjagen en aansluiten bij wat gaande is in de wijken en informele netwerken.

Echter, ook vanuit zorgorganisaties ontstaan greenfields die invulling geven aan de transforma-

tie naar een zorgzame samenleving. Ze bouwen in feite nieuwe dienstverleningsconcepten op, gericht op hun huidige doelgroepen en veelal in samenwerking met inwoners, welzijnspartners, woningcorporaties en inwonerinitiatieven. Financiering gebeurt vanuit reguliere middelen of kortdurende subsidies.

Vervangend zijn

Deze greenfields zijn kansrijk en succesvol. Weten we ze uit te bouwen en op te schalen, dan is het realistisch dat ze op den duur vervangend kunnen zijn voor het reguliere systeem.

PERSPECTIEF WELZIJN

De branche Welzijn is in omvang een kleine speler ten opzichte van de branche Zorg. De rol die zij in de transformatie speelt, is echter groot. Welzijn werkt vanuit het perspectief van de inwoner en Welzijn heeft haar activiteiten en infrastructuur al in de wijken. Haar visie en huidige dienstverleningsconcepten passen kortom heel goed bij de visie van een zorgzame samenleving. Van nature is Welzijn in staat haar dienstverlening zo vorm te geven dat het aansluit bij wat nodig is voor inwoners.

Menskracht en middelen zijn beperkt

De urgentie om te transformeren is ook in Welzijn aanwezig. We bewegen ons naar meer inzet op preventie, activering van inwoners en saamhorigheid in de wijken. Maar extra middelen daarvoor zijn zowel in menskracht als financieel beperkt.

Kijkend naar de huidige financiering van Welzijn, dan ligt hier een uitdaging. Bovendien zijn de arbeidsmarkttekorten goed voelbaar voor welzijnsorganisaties. Dat vraagt anders geschoolden, veranderkracht van huidige professionals en inzet van meer mensen. We moeten de menskracht en middelen dus anders kunnen benutten.

In de wijken

De kracht van Welzijn is dat ze alle perspectieven raakt: Zorg, Inwoners, Overheid, Werkgevers sectoroverstijgend in Nederland. Hun werk staat al ten dienste van de inwoners. Welzijn is het daarnaast gewend om samen te werken met partners. En nog belangrijker, met hun werk in de wijken zit Welzijn voor een groot deel in de cirkel van inwoners: de plek waar de transformatie grotendeels zal plaatsvinden en die we willen versterken.

PERSPECTIEF INWONERS

De transformatie naar een zorgzamere samenleving raakt inwoners. Niet alleen komt vanuit hen de zorg- en/of hulpvraag. Ook zal op hen een beroep gedaan worden bij het leveren van zorg en ondersteuning. En voor een groot deel zijn zij bovendien de werkenden op de arbeidsmarkt. Maar het verschil in urgentiebesef en betrokkenheid in deze groep is nog groot.

Er is een kleine groep inwoners die vanuit de visie van een zorgzame samenleving met toewijding en

succes inwonerinitiatieven starten. Vaak zie je dat deze inwoners Zorg, Welzijn en Overheid betrekken bij hun initiatief en stellen: "Jullie mogen een bijdrage leveren aan ons initiatief."

De kracht van deze inwonerinitiatieven is dat ze niet formeel zijn georganiseerd. De keerzijde is dat het succes daarmee deels afhangt van een of enkele betrokken inwoners. Vallen deze weg, dan kan het initiatief ook zo weer verdwijnen of stagneren.

“
Deze inwoners leunen op een systeem dat niet meer houdbaar is

Een hele grote groep inwoners voelt de urgentie echter nog niet om een bijdrage te leveren aan zorg en maatschappelijke ondersteuning, in welke vorm dan ook. Deze inwoners leunen op een systeem dat niet meer houdbaar is. En daardoor worden zij – als zij er gebruik van willen maken – door medewerkers Zorg en Welzijn geconfronteerd met het vastlopen van dit systeem. Ze voelen nog geen urgentie voor een eigen aandeel hierin of weten gewoonweg niet hoe en waar ze een bijdrage kunnen leveren. Bewustwording bij deze groep en hen inzicht bieden om ze in staat

te stellen een deel van de oplossing te kunnen zijn, zijn de belangrijkste doelen voor de komende jaren.

Tot slot nog de constatering dat er een groep inwoners bestaat dat informele zorg levert waarvan wij geen weet hebben. Het aantal mensen dat met deze onzichtbare informele zorg in aanraking komt, wordt steeds groter. Wat nog open ligt, is de vraag hoe we deze groep onzichtbare informele ondersteuners kunnen ondersteunen en waarderen.

PERSPECTIEF WERKGEVERS SECTOROVERSTIJGEND

Werkgevers in alle sectoren gaan de komende jaren steeds meer urgentie voelen om een bijdrage te leveren aan een zorgzame samenleving. Het raakt de arbeidsmarkt direct. Want hun medewerkers zijn immers ook de inwoners om wie het draait. Inwoners met wie we samen het werk van Zorg en Welzijn moeten organiseren. Maar ook inwoners die in de toekomst zelf mogelijk van informele hulp en ondersteuning gebruik zullen maken.

Vijfentwintig procent van de werkenden verleent al een vorm van informele zorg en dat zal meer worden. Dat betekent dat zij in toenemende mate hun werk bij hun werkgever zullen combineren met een bijdrage leveren aan een zorgzame samenleving. Bijvoorbeeld door mantelzorg of vrijwilligerswerk of een andere vorm van informele zorg. Wil je in die context de balans tussen werk en privé van je medewerkers goed ondersteunen

dan heb je als werkgever flexibiliteit en regelruimte te organiseren.

Kannibalisering

Bij werkgevers in Zorg en Welzijn is de impact nog veel groter. Niet alleen verleent hier zo'n één op de drie medewerkers nu al een vorm van informele zorg. Ook betekent een grotere bijdrage leveren aan de zorgzame samenleving dat dit ten koste gaat van de tijd die in dienstverband aan zorg en dienstverlening kan worden besteed. Je kannibaliseert in feite het huidige systeem.

Bewustwording bij werkgevers in alle sectoren is nodig alvorens zij als aantrekkelijk werkgever hun medewerkers hierin kunnen faciliteren. Door bijvoorbeeld flexibiliteit en ruimte voor ze te creëren. Niet vanuit het oogpunt maatschappelijk verantwoord ondernemen, maar vanuit het oogpunt dat dit past bij een zorgzame maatschappij.

PERSPECTIEF FINANCIERS

Financiering speelt een belangrijke rol. Zij loopt via verschillende sporen, is veelal verkokerd, met restricties en kortdurend van aard. Het staat een duurzame transformatie naar een zorgzame samenleving met focus op preventie en het voorkomen en verlagen van de zorgvraag in de weg.

In de huidige setting krijgen enkel bewezen effectieve interventies structurele financiering. Dat betekent concreet dat je blijft doen wat je altijd al deed. Kansrijke initiatieven komen daardoor niet verder. En het lukt organisaties hierdoor niet om voorbij de eerste fase van innovatie te komen.

Willen we stappen maken in de transformatie dan moeten we ruimte creëren om te kunnen innoveren met écht andere dienstverleningsconcepten en doelgroepen. Maar inzet op beide past niet in het huidige financiële stelsel.

De urgentie dat meer nodig is om toe te kunnen werken naar de zorgzame samenleving moet op tafel komen. En waar mogelijk hebben we het

bewustzijn daartoe te vergroten.

Ondersteuning en faciliteiten nodig

Willen Zorg, Welzijn en Inwoners hun actieve rol kunnen pakken dan hebben ze ondersteuning en faciliteiten nodig. Hetzelfde geldt voor de ondersteunende rol van werkgevers sectoroverstijgend in Nederland.

HOE BEREIKEN WE DIE ZORGZAME SAMENLEVING?

Evident is dat de transformatie naar een zorgzame samenleving een maatschappelijke opgave is waarbij de inzet van iedereen nodig is. Bij al onze inspanningen staat de inwoner en zijn vraag centraal. Tegelijkertijd maakt diezelfde inwoner deel uit van de oplossing. Daartoe hebben we ze mee te nemen en de kans te bieden.

Samenwerking is cruciaal

Buiten kijf staat ook dat de samenwerking tussen alle betrokken stakeholders - Zorg, Welzijn, Financiers/Overheid, Inwoners en Werkgevers sectoroverstijgend in Nederland - cruciaal is. Maar het is niet realistisch om te stellen dat al deze stakeholders hun werk en activiteiten nu al volledig ten behoeve van de transformatie hebben ingericht en georganiseerd. Dit raakt mensen en dit raakt het menselijk kapitaal van organisaties. Hoe dan ook heeft het daarmee grote impact op de arbeidsmarkt van Zorg en Welzijn én van andere sectoren.

Experimenterend vooruit

De beweging vormt zich in de tijd. Belangrijk is dat we continu de samenwerking met alle betrokkenen zoeken en met elkaar experimenterend verder komen. De greenfields die nu ontstaan vanuit de sector en de inwonerinitiatieven die groeien, zijn een goed begin. In het ideale plaatje weten we ze zodanig te verbreden en vergroten dat ze samenkomen en langzaam het huidige systeem vervangen.

Op naar een zorgzame samenleving!

Continu nieuwe inzichten

Deze analyse is gebaseerd op de verkenning die WZW in 2024 gedaan heeft. Het is geen statische waarheid. De transformatie brengt continu nieuwe inzichten en dynamiek met zich mee. Die nemen we steeds mee in onze zienswijze, in de gesprekken en in de samenwerkingen in de regio. Laten we elkaar blijven voeden en inspireren, zodat we samen vanuit visie kunnen toewerken naar een zorgzame samenleving met betrokkenheid van iedereen.

OVER WZW

WZW is de werkgeversvereniging Zorg en Welzijn in Midden-, Zuid- en Zuid-West Gelderland. Met onze ruim 110 leden, partners van onderwijs, overheid en andere landelijke en regionale stakeholders werken wij aan een bestendige arbeidsmarkt van Zorg en Welzijn ten einde zorg en maatschappelijke dienstverlening nu en in de toekomst beschikbaar en toegankelijk te houden voor iedereen die dat nodig heeft.

Op het thema Verbinden formele en informele zorg bevorderen wij de dialoog, werken we aan bewustwording en leggen we de verbindingen. Om te komen tot een zorgzamere samenleving. Neem voor meer informatie hierover contact met ons op.

INFO@WZW.NL
WWW.WZW.NL